

ARTIKKELI

Kotimaiset tieteelliset julkaisusarjat ja avoimuus

Anna-Kaarina Linna

Turun yliopiston kirjasto

anna-kaarina.linna@utu.fi

<https://orcid.org/0000-0002-7901-2789>

Mika Holopainen

Helsingin yliopiston kirjasto

mika.holopainen@helsinki.fi

<https://orcid.org/0000-0002-8829-2540>

Arto Ikonen

Avoimen tiedon keskus, Jyväskylän yliopisto

arto.ikonen@jyu.fi

<https://orcid.org/0000-0003-0216-6963>

Irene Ylönen

Avoimen tiedon keskus, Jyväskylän yliopisto

irene.ylonen@jyu.fi

<https://orcid.org/0000-0002-1374-2375>

This study examines open access availability and self-archiving policies of 336 Finnish peer reviewed journals and serials which are classified at levels 1 to 3 in national Publication Forum. The study concludes that 53 % of Finnish peer reviewed publication channels are open access and 12 % of non-open access publication channels have defined their green open access policy to allow self-archiving. 6 % of publications practice delayed open access model and 2 % hybrid model. The study also concludes that only a small group of Finnish peer reviewed journals meet the focal Plan S requirements.

Asiasanat: avoin julkaiseminen; rinnakkaistallentaminen; open access; tiedelehdet; tieteellinen julkaisutoiminta

Artikkeli on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

Pysyvä osoite: <https://doi.org/10.23978/inf.98656>

Johdanto

Tieteellisten julkaisujen avoimuuteen liittyvä keskustelu on kiihtynyt entisestään viime vuosina. Asiaan on liittynyt vahvasti tutkimusrahoittajien kiristyneet vaatimukset julkaisujen avoimuudesta. Vuonna 2021 käynnistyy myös suurten eurooppalaisten tutkimusrahoittajien yhteinen Plan S -hanke, jossa edellytetään, että rahoitusta saaneiden hankkeiden tutkimusjulkaisut julkaistaan avoimen saatavuuden mahdollistavissa julkaisukanavissa tai rinnakkaistallenteena välittömästi avoimena. Niin ikään Plan S -periaatteisiin kuuluu se, että julkaisun tekijänoikeudet pysyvät kirjoittajalla tai hänen organisaatiollaan ja että julkaisut tulee lisensoida avoimella lisenssillä. (cOAlition S 2020.) Plan S:ään ovat sitoutuneet lukuisat merkittävät tutkimusrahoittajat, muun muassa Suomen Akatemia ja EU:n Horizon-rahoitusohjelma.

Myös 2019 hyväksytty tutkimusjulkaisujen avoimuuden kansallinen linjaus tähtää yhtä lailla kunnianhimoisesti tieteellisten lehti- ja konferenssi-artikkeleiden välittömään avoimuuteen viimeistään vuonna 2022. Linjauksen mukaisesti kaikille uusille tutkimusjulkaisuille tulisi myös määritellä Creative Commons -lisenssi. (Tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus 2019.)

Julkaisun avoimuuden (Open Access, OA) voi toteuttaa käytännössä kolmella tavalla: 1) julkaisemalla avoimessa julkaisusarjassa, kuten avoimessa lehdessä tai sarjassa (Gold OA), 2) maksamalla yksittäinen, tilausmaksullisessa lehdessä/sarjassa julkaistu artikkeli avoimeksi (hybrid-OA) tai 3) tallentamalla julkaisu rinnakkaistallenteena johonkin avoimeen julkaisuarkistoon (Green OA). Plan S ei tue hybridilehdissä julkaisemista, ellei kyse ole kustantajan kanssa sovitusta niin sanotusta transformatiivisesta määräaikaisesta sopimuksesta, joka tähtää lehtien muuttumiseen kokonaan avoimeksi, tai lehdestä, joka on sitoutunut muuttumaan kokonaan avoimeksi.

Rinnakkaistallennuksen osalta kustantajat voivat ilmoittaa omia linjauksiaan, joissa määritellään esimerkiksi mikä tai mitkä versiot julkaisusta on sallittua rinnakkaistallentaa ja liittyykö asiaan embargo eli avoimuudelle asetettava viive alkuperäisestä julkaisuajankohdasta laskettuna. Kyseiset linjaukset voidaan kertoa kustantajan tai yksittäisen lehden verkkosivuilla sekä asiaa varten tuotetussa Sherpa Romeo -palvelussa. Sherpa Romeo on vuonna 2003 käyttöön otettu julkaisujen avoimuustietoja listaava palvelu. Tällä hetkellä palvelua ylläpitää Jisc, joka on Brittein saarilla korkeakouluille digitaalisia palveluja ja ratkaisuja välittävä organisaatio. (Jisc 2020; Gadd & Troll Covey 2016; Ylönen, Lilja & Holopainen 2017.) Kun rinnakkaistallennusta tarkastellaan globaalisti, yli 80 % tieteellisten lehtien julkaisijoista on sallinut artikkelien vertaisarvioidun käsikirjoitusversion tai kustantajan version

rinnakkaistallennuksen jo vuonna 2014 (Laakso 2014). Prosenttiosuus on tästä todennäköisesti vielä noussut.

Kotimaista tieteellistä julkaisutoimintaa on viime vuosina tarkasteltu niitä pääasiallisesti julkaisevien tahojen näkökulmasta, jolloin samalla on noussut esiin tieteellisten seurojen keskeinen rooli julkaisemisessa (Late et al. 2019). Tieteellisten seurojen osuus kotimaisten tiedelehtien julkaisemisessa vuonna 2018 oli 72,3 %, kun seuraavaksi eniten julkaisevan tahon, yliopistojen ja yliopistopainojen, osuus oli 14,4 %. Kaupallisten kustantajien osuus tiedelehtien kustantamisessa oli vain 2,4 %. Kotimaisessa tiedejulkaisemisessa painotus oli selkeästi yhteiskuntatieteissä, humanistisissa tieteissä sekä lääke- ja terveystieteissä. (Emt.)

Bo-Christer Björk (2019) on tutkinut vuonna 2018 keräämänsä datan perusteella OA-lehtien osuuksia eri Pohjoismaissa, ja tuloksissa Julkaisufoorumin tasoilla 1–3 olleista kotimaisista tieteellisistä lehdistä 30 % oli avoimia. Jyrki Ilva (2020) on puolestaan tehnyt yhteenvetoa avoimen julkaisemisen kehityksestä vuosina 2016–2019 käyttämällä lähteenä suomalaisten yliopistojen ja korkeakoulujen julkaisutiedonkeruussa koottua dataa. Tässä tarkastelussa julkaisujen avoimuuden aste on noussut tasaisesti viime vuosina ja oli vuonna 2019 keskimäärin 64,9 %. Ilva ei kuitenkaan yhtenvedossaan erikseen käsitellyt kotimaisia tiedelehtiä ja avointen julkaisujen osuutta niissä.

Ylönen, Lilja ja Holopainen (2017) esittelivät katsauksessaan kotimaisten lehtien rinnakkaistallennuslinjausten muutoksia vuosina 2014–2016. Tarkastelu perustui tieteellisten seurojen julkaisemien lehtien ilmoittamiin tietoihin Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan koordinoimissa valtionavustushakemuksissa. Vuonna 2016, jolloin tilanne oli selvästi parantunut edeltävistä vuosista, ilmoitti 47 % lehdistä linjauksensa rinnakkaistallennukseen ja useimmat salivat vähintään vertaisarvioidun käsikirjoitusversion rinnakkaistallennuksen. Avustusta hakeneiden lehtien kokonaismäärä oli tuolloin 93. (Emt.)

Laajempaa ja perusteellisempaa tutkimusta kotimaisten julkaisusarjojen rinnakkaistallennusta koskevista linjauksista ei ole aiemmin tehty. Myöskään muissa maissa ei ole toteutettu systemaattisia kansallisia tiedelehtien avoimuuslinjauksia kartoittavia tutkimuksia viime vuosien aikana kovinkaan paljon. Yhtenä esimerkkinä tätä tarkasteluumme lähellä olevana tutkimuksena voi kuitenkin nostaa esiin Mohamed Boufarssin (2020) tuoreen artikkelin Yhdistyneiden Arabiemiirikuntien (UAE) tieteellisistä julkaisuista. Hänen tutkimuksensa otos oli 534 lehteä, joista 64 % oli avoimesti julkaistuja. Huomionarvoista Boufarssin tuloksissa oli, että peräti 75 % avoimista lehdistä peri kirjoittajamaksun. Lisäksi hän totesi, että valtaosa lehdistä julkaistaan englannin kielellä, arabian osuus oli marginaalinen.

Kansallisista näkökulmista on enemmän tutkittu avointen artikkeleiden osuutta, esimerkiksi norjalaisissa tutkimusartikkeleissa. Mikki, Gjesdal ja Strømme (2018) havaitsivat, että yli 70 % norjalaisista artikkeleista oli avoimesti saatavilla. Toisena esimerkkinä mainittakoon Singhin, Piryanin ja Srichandanin (2020) tutkimus, jossa havaittiin, että 24 % intialaisista tutkimustuloksista viimeisen viiden vuoden ajalta oli avoimesti saatavilla laillisesti, kun taas yli 90 % oli saatavilla laittomaksi luokitellun Sci-Hub-palvelun välityksellä. Misra ja Agarwal (2019) puolestaan ovat tarkastelleet intialaisia avoimia lehtiä, mutta ainoastaan DOAJ:n ja PubMed Centralin dataan nojaten. Tuoreen ja laajan analyysin avointen lehtien määrien kehittymisestä Scopuksen luokittelimilla tieteenaloilla ovat tehneet Bo-Christer Björk ja Timo Korkeamäki. He totesivat analyysissään, että erot avoimiin lehtiin siirtymisessä eri tieteenalojen välillä ovat kansainvälisesti suuria. (Björk & Korkeamäki 2020.)

Laajojen kansallisten tutkimusten haasteena on edelleenkin julkaisujen avoimuustietojen hajanaisuus ja vaikea löydettävyys, etenkin silloin, jos tarkasteluun halutaan ottaa mukaan myös rinnakkaistallentaminen. Edelleen ainoa keskitetty palvelu, josta lehtien avoimuuslinjauksia voi tarkistaa, on Sherpa Romeo. Palvelusta löytyy syyskuussa 2020 yhteensä 71 kotimaisen tieteellisen lehden tai sarjan rinnakkaistallennusta koskevat linjaukset. Kun tieteelliseksi luokiteltavia kotimaisia lehtiä tai sarjoja löytyy Julkaisufoorumin tasoilta 1–3 yhteensä 336, on selvää, että vain melko pieni osa julkaisijoista on ilmoittanut rinnakkaistallennuksen linjauksiaan Sherpa Romeoon.

Rinnakkaistallennusta koskevien linjausten selvittäminen erikseen – joko lehden/sarjan verkkosivuilta tai tiedustelemalla suoraan lehdeltä – aiheuttaa lisätyötä ja hidastaa osaltaan rinnakkaistallennusprosessia. Tietoa tarvitsevat niin tutkijat kuin avoimen julkaisemisen parissa työskentelevät kirjastoammatilaisetkin. Niinpä tässä artikkelissa kuvattua tutkimusta on motivoinut myös tiedonkeruu ja tietojen saattaminen kaikkien tarvitsevien käyttöön. Etenkin yliopisto- ja korkeakoulukirjastoissa on yleistynyt palvelu, jossa tieteellisten julkaisujen rinnakkaistallennus tehdään omaa organisaatiota edustavien tutkijoiden puolesta. Tällöin keskitetyksi saatavilla olevat tiedot rinnakkaistallennuksen linjauksista kotimaisten lehtien osalta helpottaisivat korkeakouluissa tehtävää työtä. Pyrimme artikkelin lopussa tuomaan esiin myös laajemmin erilaisia hyötyjä, joita julkaisusarjan avoimuuteen liittyvien tietojen selkeä ilmoittaminen voisi tuottaa sekä julkaisijalle että muille tahoille.

Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksemme tavoitteena on saada laaja, kattava ja ajantasainen kokonaiskuva kotimaisten tieteellisten lehtien/sarjojen avoimuudesta sekä avoimuuden mahdollistavista rinnakkaistallennuslinjauksista. Koska rahoittajien avoimuuden vaatimukset kiristyvät Plan S -ohjelman myötä vuoden 2021 alussa, haluamme tarkastella myös, millä tavalla julkaisukanavat tuovat esiin teosten tekijänoikeudet ja ohjaavatko ne julkaistujen artikkelien jatkokäyttöä Creative Commons -lisensseillä. Kiinnostava kysymys on, kuinka hyvin kotimaiset tieteelliset julkaisut tällä hetkellä täyttävät Plan S:n keskeisimmät vaatimukset.

Etsimme vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka avoimia kotimaiset tiedejulkaisut ovat?
2. Millä tavalla julkaisusarjat ovat avoimia?
3. Sallivatko kotimaiset julkaisusarjat rinnakkaistallentamisen? Jos sallivat, minkä artikkelin version voi rinnakkaistallentaa? Asetetaanko rinnakkaistallentamisen ehdoksi embargo eli julkaisuviive?
4. Missä lehdet/sarjat ilmaisevat avoimuutensa tai rinnakkaistallennuslinjauksensa?
5. Ovatko kotimaiset lehdet/sarjat Plan S:n keskeisten suositusten mukaisia?

Tutkimusaineisto ja tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen pääasiallisena lähdeaineistona ovat kotimaisten tiedejulkaisujen sekä niiden julkaisijoiden verkkosivut. Julkaisusarjat haettiin Julkaisufoorumin verkkosivuilla olevalla julkaisukanavahaululla (TSV 2020) rajaamalla aineisto Julkaisufoorumin tasolle 1–3 sekä valitsemalla julkaisutyypiksi lehti/sarja ja julkaisumaaksi Suomi. Mukaan haluttiin vain vertaisarvioituiden tiedejulkaisut. Vaikka julkaisufoorumin tasolla o voi myös olla vertaisarvioituja julkaisuja, ei niiden poimimista muiden julkaisujen joukosta koettu mielekkääksi. Kaikki tason o kotimaiset julkaisusarjat (kaikkiaan 376 nimekettä) jätettiin siis pois tutkimusaineistosta. Julkaisusarjoihin lasketaan tässä artikkelissa sekä lehdet että kirjasarjat. Eri julkaisutyyppejä käsittelemällä erikseen ei koettu tarpeelliseksi. Lehtien, sarjojen, vuosikirjojen ja kirjasarjojen väliset erot eivät ole yksiselitteisiä tai selkeitä, eikä niiden erottaminen välttämättä ole edes tarkoituksenmukaista. Lista julkaisuista haettiin Julkaisufoorumista

9.4.2020. Julkaisusarjojen tiedot tuotiin Excel-taulukkaan¹, johon analysoitavat tiedot täydennettiin. Kaikkiaan analyysiin valikoitui 336 julkaisusarjaa.

Elina Late et al. (2020) ovat arvioineet, että vuonna 2018 vertaisarvioituja kotimaisia julkaisusarjoja on ollut kaikkiaan 402, kun mukaan luetaan Julkaisufoorumissa tasoille 1–3 arvioidut kirjakustantajat. Lehtiä ja sarjoja oli vuonna 2018 347. Tässä tarkastelussa haun tulokseksi saatiin 336 julkaisusarjaa, joten otannan voidaan katsoa edustavan hyvin kattavasti tärkeimpiä kotimaisia tieteellisiä julkaisuja.

Täydentävinä lähteinä tutkimuksessa on käytetty Sherpa Romeo -palvelua sekä alun perin Jyväskylän ja Turun yliopistojen keräämää listausta erikseen julkaisijoilta kysytyistä rinnakkaistallennusluvista (listauksesta tarkemmin liite 1). Lista löytyy Finn-ARMA-verkoston julkaisutiedonkeruun yhteistyöryhmän tuottamana listauksena² ja on kaikkien rinnakkaistallennusta tekevien käytettävissä. Tiedon siitä, onko julkaisun tiedot Sherpa Romeo -palvelussa, saimme Julkaisufoorumin julkaisukanavahausta.

Julkaisusarjojen avoimuustietoja löytyy myös DOAJ:sta (Directory of Open Access Journals), Bielefeldin Gold OA -listalta³ ja VIRTJA-julkaisutietodatabasta (käyttöliittymä tiedejatutkimus.fi). Päädyimme kuitenkin tarkistamaan tiedot systemaattisesti ja manuaalisesti julkaisujen verkkosivuilta. Jotta saisimme kattavan kuvan tilanteesta, tämä osoittautui ainoaksi vaihtoehdoksi, sillä edellä mainitut kanavat eivät tuoneet lisäarvoa analyysiin. Yksikään niistä ei tarjoa kattavaa tietoa Julkaisufoorumissa tasoilla 1–3 olevien julkaisusarjojen osalta. Lisäksi VIRTJA-tietojen on todettu olevan jonkin verran epäluotettavia, koska julkaisutietoja tallentavilla organisaatioilla on erilaisia tulkintoja erityisesti hybridijulkaisuista (esim. Savolainen 2020).

DOAJ:sta löytyy tällä hetkellä 50 julkaisusarjaa/lehteä, joiden julkaisu-
maaksi palvelu tunnistaa Suomen. Niistä ainoastaan kolme on ansainnut DOAJ Seal -laatumunnuksen⁴. Lisäksi DOAJ:sta löytyvistä suomalaisista lehdistä osa ei ole mukana tämän tutkimuksen otoksessa, toisin sanottuna niitä ei ole luokitettu Julkaisufoorumissa tasoille 1–3. Julkaisufoorumissa tehtävällä haulla DOAJ-merkinnän saa 42 julkaisusarjaa.

Bielefeldin kokoaman Gold OA -listauksen osalta tilanne on saman tyyppinen. Bielefeldin avointen lehtien listalle on päätynyt ainoastaan 67 Suomessa julkaistavaa sarjaa/lehteä. Bielefeldin listauksen pohjana on DOAJ:n tiedot täydennettyinä ROADista (Directory of Open Access Scholarly Resources), PubMed Centralista ja OpenAPC Initiativesta (OAPC) saatavilla tiedoilla

1 Artikkeleihin liittyvä data: [10.17011/jyx/dataset/73099](https://doi.org/10.17011/jyx/dataset/73099)

2 <https://wiki.eduuni.fi/display/csctuha/Kysytyt+rinnakkaistallennusluvut>

3 <https://pub.uni-bielefeld.de/record/2906347>

4 DOAJ Seal -tunnuksen kriteerit: <https://doaj.org/apply/seal/>

(Bielefeld 2016). Näin ollen tämäkin listaus kattaa ainoastaan osan kaikista kotimaisista avoimista julkaisusarjoista.

Pohjadata on kerätty ensisijaisesti havainnoimalla tekstimuodossa olevia tiedejulkaisijoiden tuottamia verkkodokumentteja (julkaisun/julkaisijan verkkosivut). Verkkosivujen tarkastelun rajasimme tutkimuskysymysten mukaisesti avoimuus- ja tekijänoikeustietoihin. Havainnointi on tehty sillä tarkkuudella, millä aineiston laatuun ja muotoon sekä avoimeen julkaisemiseen ja rinnakkaistallentamiseen hyvin perehtynyt asiantuntija pystyy tekstdokumentit läpi käymään. Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon se, että havainnoinnissa on voinut jäädä jotakin huomaamatta. Julkaisuista löytyvän tiedon tulkinta on myös aina subjektiivista. Käytimme tutkimusaineiston keräämisessä ja tarkastelussa teorialähtöistä sisällön-analyysimenetelmää, jota voidaan kuvata sisällön erittelyksi ennalta laaditun tutkimuskysymyksiin perustuvan analyysirungon pohjalta. Tekstdokumentteihin pohjautuva aineisto on luonteeltaan kvalitatiivinen, mutta kuvaamme sitä myös kvantitatiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Lähdeaineiston luotettavuus on tässä tutkimuksessa tärkeässä roolissa. Hypoteesina aineistoa kerätessä oli, että pääasiallisena lähteenä käytetyt julkaisun/julkaisijan verkkosivustot ovat laadintahetken nykyisyyttä kuvaavia dokumentteja ja näin ollen niiden tulisi olla tietosisällöltään luotettavia. Lehtien verkkosivuilla on myös merkittävä informaatioarvo esimerkiksi lehtien artikkelia tarjoavalle tutkijalle. Sherpa Romeo ja kirjastojen keräämät julkaisuluvat puolestaan edustavat lähteitä, joiden tieto perustuu muualla jo olemassa olevaan tietoon. (Hall & Rist 1999.)

Julkaisujen tiedot on kerätty lehtien/julkaisijoiden verkkosivuilta ja Sherpa Romeosta 9.4.–31.5.2020 välisenä aikana. Epäselvien julkaisujen osalta tietoja tarkistettiin elokuussa ja marraskuussa 2020. Painettuja julkaisuja ei ole etsitty tietojen tarkastusta varten. Kotimaiset julkaisut elävät avoimuuden suhteen selkeästi muutoksen aikaa, koska toukokuun ja marraskuun 2020 välisenä aikana useiden keväällä epäselvien lehtien linjauksia oli ehditty päivittää tai lehti oli muuttunut kokonaan avoimeksi.

Keskeiset käsitteet

Ennen aineiston keräämistä laadimme tutkimuskysymysten pohjalta analyysirungon (liite 1), jonka pohjalta kävimme lähdeaineistoa läpi. Koska lehtien ja julkaisijoiden sivuilta kerättävä tieto oli hyvin tulkinnallisesti vaikeaa, moninaista ja erilaisilla, osin epäselvillä tavoilla ilmaistu, jouduimme aineiston keräysvaiheessa jonkin verran muokkaamaan ja tarkentamaan kategori-

sointeja, jotta aineisto olisi vertailukelpoista analyysiin. Pyrimme löytämään määrittelykriteerit myös niille kategorioille, jotka ovat tulkinnallisesti haastavia. Nostamme havaitsemiamme tulkinnanvaraisuuksia esille erikseen (kts liite 1), sillä myös ne kertovat kotimaisten tiedejulkaisujen tavoista ilmaista – tai olla ilmaisematta – avoimuuteen liittyviä seikkoja. Ennen lähdeaineiston läpikäymistä määrittelimme tutkimuksemme keskeisimmät käsitteet:

Avoim julkaisusarja

Avoimiksi julkaisusarjoiksi luokittelimme laveasti kaikki ne julkaisut, jotka ovat julkaisijan sivustoilla välittömästi koko sisällöltään avoimina. Julkaisu voi periä myös APC/BPC-maksuja. Emme luokitelleet avoimia lehtiä kansainvälisesti käytetyillä Gold, Diamond/Platinum tai Bronze Open Access -kategorioilla⁵. Julkaisusarja päättyi avoimien julkaisusarjojen kategoriaan, mikäli sen kaikki artikkelit ovat vähintään välittömästi luettavissa ja lukijan käytettävissä tekijänoikeussäännösten mukaisesti (*gratis open access*; Harnad 2011). Julkaisu on määritelty avoimeksi riippumatta siitä, onko julkaisusarjan kukin numero saatavilla avoimena yhtenä tiedostona tai yksittäisinä artikkeleina.

Hybridijulkaisusarja

Hybridijulkaisusarja/-lehti on normaalisti tilattava tai ostettava, mutta siihen voidaan maksaa yksittäisiä artikkeleita/osia välittömästi avoimeksi. Hybridijulkaisuihin liittyy aina kirjoittajamaksu (APC, BPC).

Viivästetty avoimuus

Viivästetyssä avoimuudessa (*delayed open access*) julkaisija avaa lehden/sarjan numerot omalla sivustollaan tietyn, itse määrittelemänsä ajallisen viiveen jälkeen (esim. 12 kuukautta).

Rinnakkaistallentaminen

Rinnakkaistallentaminen tarkoittaa julkaistun artikkelin/kirjan osan/kirjan tallentamista joko tieteenala- tai organisaatiokohtaiseen avoimeen julkaisuar্কistoon joko heti tai julkaisijan rinnakkaistallenteelle määrittelemän julkaisuviiveen (*embargo*) jälkeen. Emme ole huomioineet tässä tutkimuksessa

5 Eri tyyppisen avoimuuden määritelmistä lyhyesti esimerkiksi: <https://blogs.open-bookpublishers.com/green-gold-diamond-black-what-does-it-all-mean/>

julkaisijoiden antamia lupia jakaa artikkeli ResearchGatessa tai vastaavissa kaupallisissa palveluissa.

Tulokset ja analyysi

Tulosluku koostuu seitsemästä osuudesta, joissa tarkastelemme avointen julkaisusarjojen määrää ja avoimuuden muotoja, lisenssejä ja tekijänoikeuksia, ei avointen sarjojen/lehtien rinnakkaistallennuslinjauksia sekä rinnakkais-tallennustiedon lähteitä. Lopuksi vertaamme kotimaisten tiedejulkaisujen avoimuuslinjauksia Plan S:n periaatteisiin.

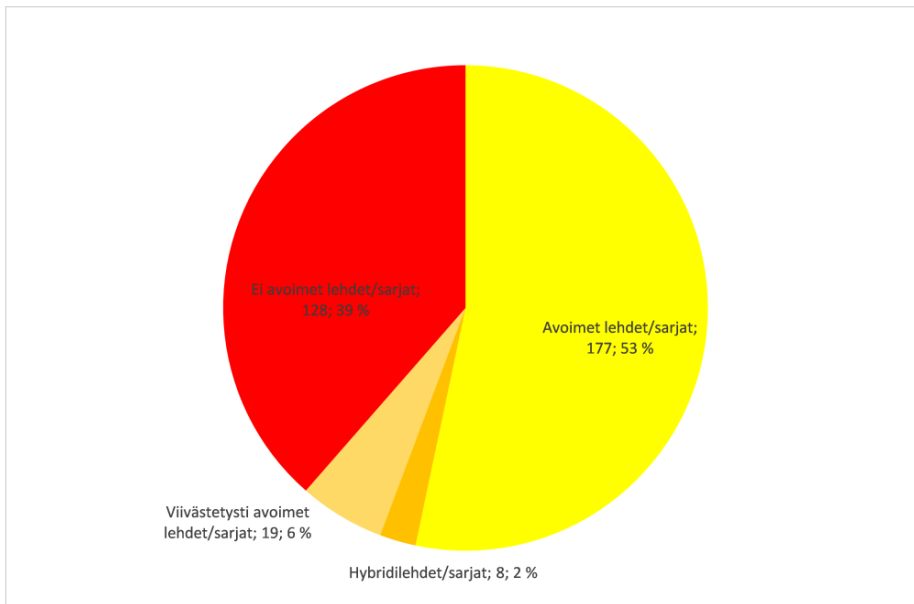
Tutkimusaineiston analyysirunko rakennettiin Exceliin, jonne julkaisusarjoista löydetyt tiedot kirjattiin ennalta sovittujen kategorioiden ja muuttujien (liite 1) mukaisesti. Ennen analyysiä kerätty raakadata puhdistettiin poistamalla muuttujista kirjaamisen aikana syntyneet ylimääräiset merkit ja välilyönnit, jotta kerättyä tietoa pystyttiin työstämään Pivot-työkalulla.

Kuinka paljon avoimia lehtiä/sarjoja on?

Analyysiin valikoituneista 336:sta julkaisusarjasta kahden tietoa ei kyetty lainkaan identifioimaan ja kaksi oli juuri lopettanut toimintansa. Näin ollen analyysiaineisto koostui 332 lehdestä tai sarjasta.

Julkaisujen avoimuudesta kertova tieto ei löytynyt selkeästi kaikkien avoimeksi tunnistettujen julkaisusarjojen sivuilta. Osa julkaisuista oli pääteltävä avoimeksi sen perusteella, olivatko artikkelit verkossa luettavissa vapaasti vai ei.

Analysoiduista julkaisusarjoista hieman yli puolet julkaisi sisältönsä avoimesti.

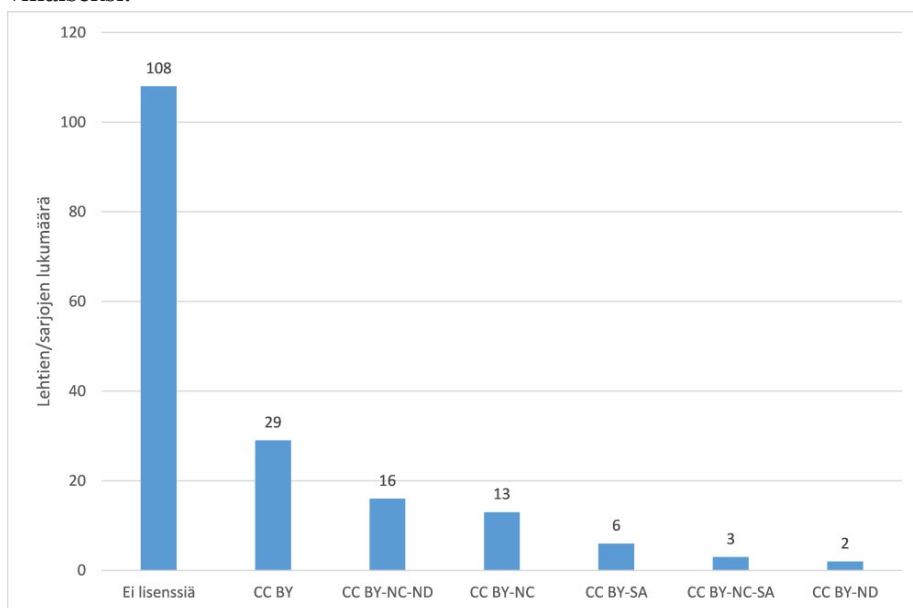
Kuva 1. Lehtien ja sarjojen jakautuminen avoimiin, hybrideihin, viivästetysti avoimiin ja ei avoimiin

Kuva 1 osoittaa, että 53 % julkaisusarjoista julkaisee sisältönsä välittömästi avoimesti. Björkin (2019) vuonna 2018 tekemässä selvityksessä Julkaisufoorumin tasoilla 1–3 olleista kotimaisista tieteellisistä lehdistä 30 % oli avoimia. Avoimuuden kasvu suomalaisen tiedejulkaisemisen kentällä voidaan katsoa olleen merkittävää viimeisen kahden vuoden aikana: yhä useampi julkaisusarja on muuttunut lähtökohtaisesti avoimeksi julkaisuksi.

Viivästetysti sisältönsä avaavia julkaisusarjoja löytyi aineistosta 19. Näiden julkaisuviive vaihteli 1–24 kuukauden välillä. Yleisin oli 12 kuukauden julkaisuviive, joka oli käytössä 11 lehdellä/sarjalla. Viivästetty avoimuus (*delayed open access*) ei siis ole vakiinnuttanut asemaansa kotimaisessa tieteellisessä julkaisemisessa, vaikka viivästetyn avoimuuden mallin on havaittu kansainvälisesti olevan jonkin verran keskimääräistä tyypillisempää juuri tieteellisten seurojen julkaisuilla, joita suuri osa kotimaisista tieteellisistä julkaisuista on. Viiveen tyypillisin pituus, 12 kuukautta, noudattelee kansainvälistä linjaa. (Laakso & Björk 2013.)

Avointen julkaisusarjojen lisenssit ja tekijänoikeudet

Avoimuutta indikoivien CC-lisenssien käyttö osoittautui vielä suhteellisen harvinaiseksi.

Kuva 2. Avointen lehtien/sarjojen käyttölisenssit

Kuvasta 2 käy ilmi, että suurin osa avoimesti sisältönsä julkaisevista lehdistä/sarjoista (177) ei käytä mitään käyttölisenssiä. CC-lisenssejä käyttää 69 lehteä/sarjaa eli alle 40 %. Muun tyyppisiä lisenssejä ei analyysissä havaittu. Tämä kotimaisiin lehtiin/sarjoihin liittyvä havainto on samansuuntainen kuin laajemmista tutkimuksista saadut tulokset. Esimerkiksi Piwowar et al. (2018) havaitsivat, että suurimmalla osalla globaalisti saatavilla olevista avoimista artikkeleista ei ole lainkaan CC-lisenssiä.

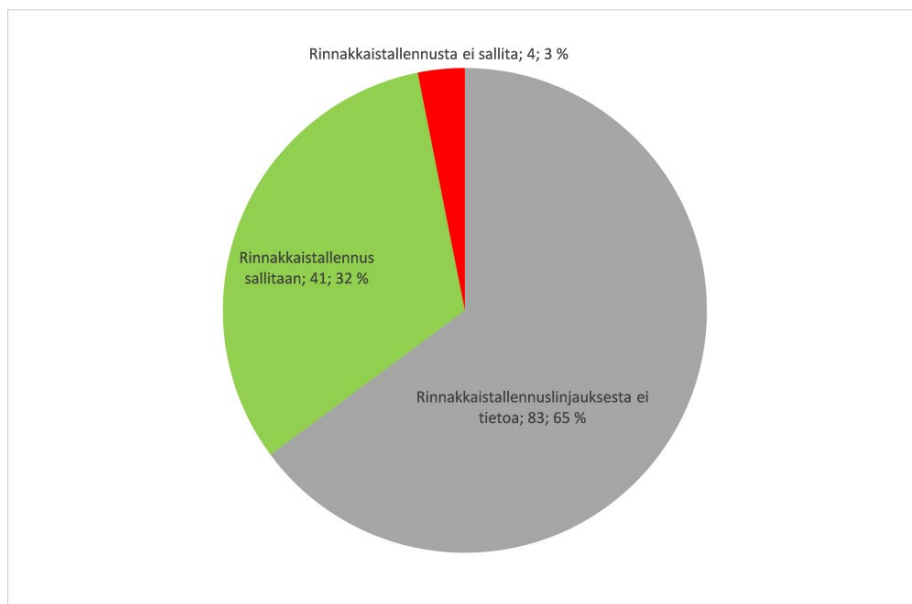
Tarkastelimme myös sitä, miten tekijänoikeudet ilmaistaan kotimaisissa tieteellisissä julkaisuissa. Avoimista 177:stä lehdestä/sarjasta vain 51 (29 %) ilmoittaa julkaisujen tekijänoikeuden säilyvän kirjoittajilla ja 27 (15 %) sen kuuluvan sekä tekijöille että julkaisijalle. 18 (10 %) ilmoittaa tekijänoikeuden siirtyvän julkaisijalle. Avoimista julkaisusarjoista 81 (46 %) ei ole ilmoittanut tietoa verkkosivuillaan lainkaan.

Creative Commons -lisenssien perustava lähtökohta on auttaa tekijöitä säilyttämään tekijänoikeutensa antaen samalla muiden kopioida, levittää ja käyttää tietyillä muilla tavoin teoksiaan – vähintäänkin ei-kaupallisesti (Creative Commons 2020). Osassa julkaisuista tekijänoikeuden ilmoitetaan siirtyvän

julkaisijalle, vaikka artikkelit on julkaistu avoimesti saataville Creative Commons -lisenssillä. Lisenssin antajana toimii siis julkaisija, ei tekijä itse. Mikäli julkaisija tekee oikeuksiensiihtosopimuksen kirjoittajan kanssa ja sopimuksessa ei ole eritelty tekijälle jääviä oikeuksia artikkelin uudelleen julkaisemiseen tai muuhun jatkokäyttöön liittyen, saattaa ristiriitaa aiheuttaa esimerkiksi tilanne, jossa julkaisukanava käyttää kaupallisen jatkokäytön kieltävää lisenssiä ja lisensoijana toimii julkaisija. Kirjoittajille saattaa tulla yllätyksenä, että Creative Commons -lisenssillä julkaistun artikkelin jatkokäytöstä tulee tällöin neuvotella julkaisijan kanssa. Tätä ristiriitaa on pohdittu muun muassa DOAJ-palvelussa, jossa palveluun listautumista hakevien julkaisukanavien antamat tiedot tekijänoikeuden siirtymisestä, laajuudesta ja käyttölisensseistä eivät ole useinkaan keskenään yhteensopivia. (Mitchell & Armengou 2015.)

Lehtien ja sarjojen rinnakkaistallennuslinjaukset

Rinnakkaistallennuslinjaukset kartoitettiin ensin ei avointen lehtien/sarjojen osalta. Ei avoimia lehtiä/sarjoja löytyi analyysissä 128.

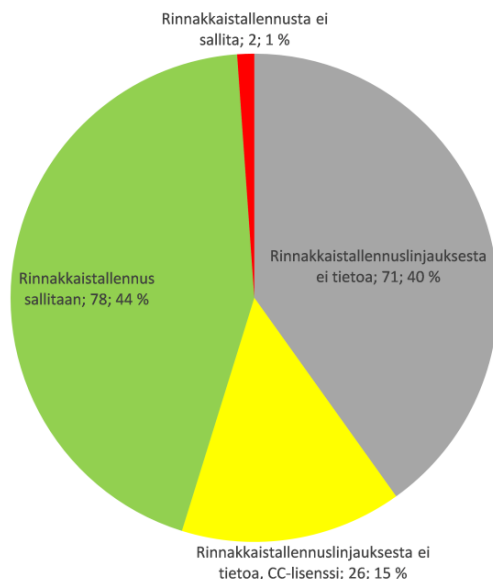

Kuva 3. Ei avointen julkaisusarjojen rinnakkaistallennuslinjaukset

Rinnakkaistallennuslinjaus löytyy vain 45:lta ei avoimelta julkaisusarjalta (kuva 3), joista 41 (32 %) sallii rinnakkaistallennuksen ja neljä sarjaa (3 %) kieltää sen. Suurimmasta osasta julkaisukanavia (65 %) rinnakkaistallennus-

tietoa ei ollut saatavilla.

Avointen lehtien ja sarjojen osalta tieto rinnakkaistallennuslinjauksesta tarvitaan erityisesti silloin, mikäli käyttöehtoja ei ole ilmoitettu selkeästi esimerkiksi CC-lisensseillä.

Kuva 4. Avointen lehtien/sarjojen rinnakkaistallennuslinjaukset

Kuva 4 osoittaa, että yli puolet avoimista julkaisuista ei ole linjannut julkaisemiensa artikkelien rinnakkaistallennusta. On kuitenkin muistettava, että CC-lisenssiä käyttävien julkaisujen osalta erikseen linjaamista ei tarvitse tehdä, sillä lisenssi antaa artikkelille jatkokäyttömahdollisuuden muun muassa rinnakkaistallentamalla, ellei tätä oikeutta ole erikseen rajoitettu oikeuksien-siirtosopimuksella.

Sen sijaan avoimet lehdet/sarjat ilman lisenssejä tai rinnakkaistallennuslinjauksia nousevat aineistosta esiin: kokonaisuudessaan 71 (40 %) avointa julkaisusarjaa ei ole linjannut rinnakkaistallennuspolitiikkaansa eikä anna käyttölisenssiä julkaisemilleen artikkeleille. Näissä tapauksissa jää epäselväksi, mikä julkaisijan tahto on rinnakkaistallennuksen suhteen.

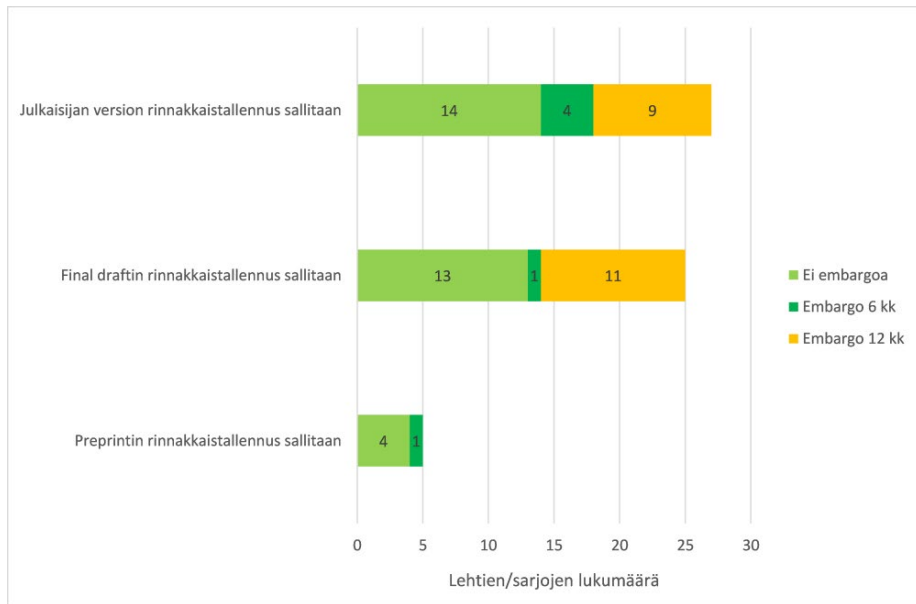
Lisäksi aineistosta nousi esiin kaksi avointa julkaisusarjaa, jotka kieltävät rinnakkaistallentamisen. Tätä linjausta voidaan pitää avoimelle julkaisulle erikoisena, etenkin jos ajatellaan avoimuuden motiivina olevan tieteellisen tiedon mahdollisimman laaja leviäminen ja sitä myötä tutkimuksen vaikutavuuden kasvu.

Rinnakkaistallennukseen sallitut versiot ja embargot

Tarkastelimme myös, mitä versioita ei avoimet lehdet/sarjat (128) sallivat rinnakkaistallennettavaksi (kuva 5). Preprintin (vertaisarvioimattoman käsikirjoituksen) rinnakkaistallentamisen salli viisi ei avointa lehteä/sarjaa, final draftin (vertaisarvioidun käsikirjoituksen) rinnakkaistallennuksen 25 lehteä/sarjaa ja julkaistun version 27. Ainoastaan preprint-version rinnakkaistallennusta sallivaa linjausta ei löytynyt yhdelläkään lehdellä/sarjalla, vaan sen lisäksi sallittua oli myös final draftin ja/tai kustantajan version rinnakkaistallennus.

Preprintien julkaisemisen salliminen on selkeästi kotimaisille tieteellisille julkaisuille vielä kovin vierasta. Isot kansainväliset kustantajat sallivat preprintien julkaisemisen pääsääntöisesti jo missä vain, milloin vain, mutta pienemmällä julkaisijoilla on asiasta edelleen erilaisia näkemyksiä. Preprintien julkaisemisesta onkin käyty viime vuosina paljon keskustelua, jossa on esitetty argumentteja niin julkaisemisen puolesta kuin sitä vastaan. Preprintien julkaisemista puolustavat vetoavat tieteellisen tiedon nopeaan levittämiseen, avoimen tieteen peruseräisiin, tieteelliseen keskusteluun, vertaisarviointia laajempaan palautteen antamiseen sekä nopeaan ja tehokkaaseen yhteistyön rakentumiseen saman alan tutkijoiden välille (esim. Sarabipour et al. 2019). Preprintien julkaisemiseen skeptisemmin suhtautuvat näkevät mahdollisten heikkojen vertaisarvioimattomien käsikirjoitusten leviämisen julkaisuuteen olevan uhka tieteen luotettavuudelle (esim. Sheldon 2018).

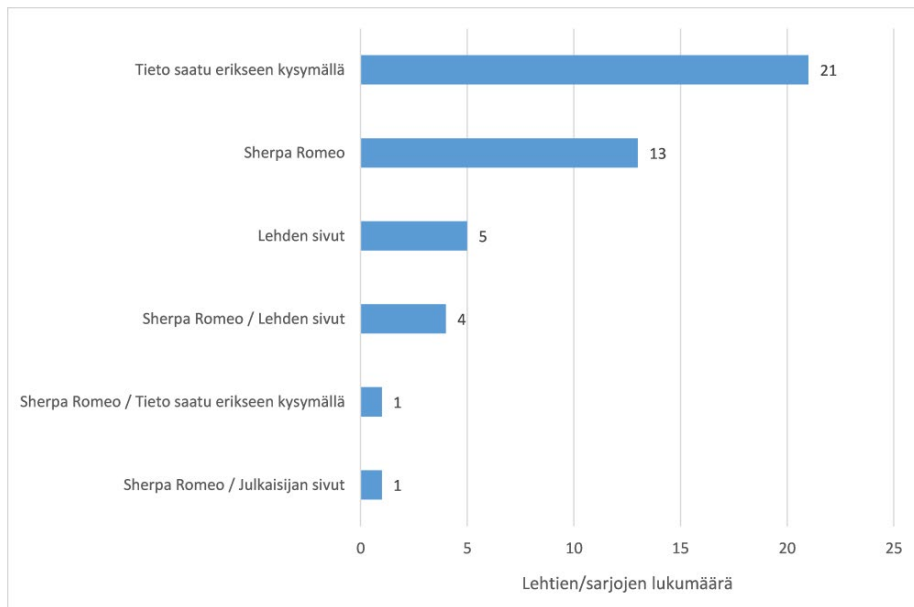
Preprintien osalta onkin mielenkiintoista nähdä, yleistyvätkö niitä koskevat linjaukset jatkossa myös kotimaisten julkaisujen osalta. Preprintien julkaisemiseen keskittyviä alustoja löytyy maailmalta jo lähes kaikilta tieteenaloilta, ja yhä useammat tutkijat niitä myös hyödyntävät. Lehden avoimuus tai CC-lisenssin käyttö ei kerro mitään artikkelien preprint-versioiden rinnakkaistallennusmahdollisuudesta, julkaisukanavan olisi tehtävä linjaus erikseen ja tuotava se kirjoittajien tietoon. Tästäkin näkökulmasta katsottuna myös avoimen lehden olisi järkevää määritellä rinnakkaistallennuslinjauksensa eri versioille.

Kuva 5. Ei avointen lehtien/sarjojen sallimat rinnakkaistallennusversiot ja niiden embargot

Kun tarkastellaan ei avoimia julkaisuja (128 lehteä/sarjaa) välittömän avoimuuden näkökulmasta, 24 % (31) kotimaisista julkaisuista sallii jonkin version rinnakkaistallentamisen ilman embargoa eli julkaisuviivettä (kuva 5). Toiseksi yleisin on 12 kuukauden embargo, mikä löytyy 16 %:lla ei avoimista julkaisukanavista. Kuudella lehdellä/sarjalla on kuuden kuukauden julkaisuviive. Analyysissä oli mukana paljon kirjasarjoja, ja kirja-artikkeleiden julkaisuviiveet ovat monesti lehtiartikkeleiden embargoja pidemmät kun tarkastellaan ulkomaisia julkaisijoita. Tässä aineistossa pidemmät julkaisuviiveet eivät nousseet esiin. Asiaan vaikuttavat tosin merkittäväällä tavalla julkaisijan kaupalliset intressit.

Missä lehdet/sarjat ilmaisevat rinnakkaistallennuslinjauksensa?

Kuva 6. Ei avointen lehtien/sarjojen rinnakkaistallennustiedon lähteet

Ei avointen julkaisusarjojen rinnakkaistallennuslinjaukset eivät tyypillisesti löydy lehden/sarjan verkkosivuilta: ainoastaan 9 julkaisukanavaa ilmoitti tiedon verkkosivuillaan. Suurimmalla osalla tieto rinnakkaistallentamisen sallimisesta tai kieltämisestä oli saatu erikseen kysymällä. Tämä on merkille pantavaa, sillä yksikään ei avoin julkaisukanava ei tänä päivänä voine täysin välttää rinnakkaistallennustiedon kyselijöiltä. Jos linjauksen ilmaisisi selkeästi julkaisun verkkosivulla, se säästäisi paljon työtä myös lehden toimituskunnalta. Toisaalta rinnakkaistallennustiedon ilmaisematta jättäminen voi kertoa myös siitä, että julkaisulla on ristiriitainen suhtautuminen rinnakkaistallentamiseen ylipäänsä: kysyttäessä lupa voidaan antaa mutta asiaa ei haluta erityisemmin edistää.

Sherpa Romeosta rinnakkaistallennuslinjaukset löytyivät 13:lta ei avoimelta julkaisukanavalta. Osa lehdistä/sarjoista on myös päätenyt ratkaisuun, jossa linjaus on haluttu laittaa Sherpa Romeoon, mutta linjausta ei ilmaista lehden verkkosivuilla. Tämä saattaa johtua vuosien 2016–2017 aikana toteutetusta TSV:n ja Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskuksen epävirallisesta yhteishankkeesta, jossa valtionavustuksen piirissä olevien julkaisusarjojen tietoja vietiin keskitetysti Sherpa Romeo -palveluun (Lilja & Ylönen 2017). Vaikka julkaisuja opastettiin laittamaan tieto myös omille verkkosivuilleen,

osa katsoi siitä huolimatta Sherpa Romeon rinnakkaistallennustiedon olevan riittävä julkaisijan tahtotilan ilmaisulle.

Ovatko kotimaiset tieteelliset julkaisusarjat Plan S:n suositusten mukaisia?

Tutkimusrahoittajien Plan S -linjaukset astuvat voimaan vuonna 2021. Tässä vaiheessa tilanne on vielä useiden yksityiskohtien osalta avoin. Analysoimme tässä tutkimuksessa ainoastaan Plan S -linjauksen keskeisimpien kriteereiden täyttymistä vuoden 2020 lopulla kotimaisissa julkaisusarjoissa. Plan S -linjausten mukainen avoin julkaiseminen tarkoittaa sitä, että tutkimusartikkeli on julkaistu avoimessa lehdessä tai muulla avoimella julkaisualustalla tai se on rinnakkaistallennettu avoimesti ilman embargoa. Niin ikään Plan S:n periaatteisiin kuuluu se, että julkaisun tekijänoikeudet säilyvät kirjoittajalla tai hänen organisaatiollaan ja että julkaisut tulee lisensoida avoimella CC-lisenssillä. (cOAlition S 2020; Frantsovåg & Strømme 2019.)

Plan S -kelpoisille julkaisukanaville on asetettu myös muita vaatimuksia. Näitä ovat muun muassa tietyt kriteerit vertaisarviointiprosessille, julkaisu- ja muiden maksujen läpinäkyvyys, DOI-tunnisteet ja pitkäaikaissäilytys (Frantsovåg & Strømme 2019). Näiden kriteerien tunnistaminen kotimaisista tieteellisistä julkaisuista on osin hyvin haastavaa ja olisi vaatinut tarkemman ja syvällisemmän perehtymisen lehtien verkkosivustoihin, kirjoittajaohjeisiin ja PAS-käytänteisiin. Plan S -kriteerit tulevat vakiintumaan ja selkiytymään julkaisijoille – ja varmasti myös rahoittajille – vasta lähivuosien aikana. Tässä artikkelissa esittämämme luvut ovat tästä syystä vain karkeita ja suuntaa-antavia, eivätkä ne kuvaa Plan S -kriteereitä kirjaimellisen tarkasti. Hedelmällistä onkin tehdä tarkastelemastamme aineistosta seurantatutkimus 2–3 vuoden kuluttua ja analysoida Plan S -kriteerien toteutumista tuolloin tarkemmin.

Maailmalla on jo todettu, että erityisesti pienille kustantajille ja tieteellisille seuroille Plan S:n vaatimukset ovat haastavia, ja vain pieni osa avoimista lehdistä täyttää tällä hetkellä Plan S -kriteerit (Frantsovåg & Strømme 2019; Wise & Estelle 2020). Sama tilanne on myös Suomessa: vain pieni osa ylittää Plan S -kelpoiseksi. Mikäli mukaan otettaisiin myös edellä mainittuja muita kriteereitä, tilanne olisi vieläkin heikompi.

Directory of Open Access Journals (DOAJ) -rekisteriin kuulumista pidetään yleisesti avoimen julkaisusarjan laadun mittarina ja myös Plan S -kriteerinä. Kotimaisista avoimista julkaisukanavista (tässä tutkimuksessa mukana olevat Julkaisufoorumin tasot 1–3) DOAJ:ssa oli Julkaisufoorumin tietojen perusteella vain 42 julkaisukanavaa, mikä on 24 % koko avointen lehtien (177) määrästä.

DOAJ:iin indeksoituja julkaisusarjoja, joissa artikkelien tekijänoikeus säilyy joko kirjoittajilla tai sekä kirjoittajilla että julkaisijoilla löytyi yhteensä 30, näistä CC-lisenssiä käyttää 27 julkaisukanavaa (taulukko 1). DOAJ:iin indeksoimattomia avoimia julkaisukanavia, joissa tekijänoikeus säilyy kirjoittajilla tai kirjoittajilla ja kustantajilla, löytyi yhteensä 48 ja CC-lisenssiä näistä käyttää 17. Koska Plan S -kelpoisuus olisi näiden julkaisujen osalta suhteellisen vaivattomasti saavutettavissa, nostamme ne erikseen esiin. Näiden kriteerien perusteella Plan S -kelpoisia julkaisusarjoja voidaan listata yhteensä 44. Mikäli DOAJ:iin indeksoituminen katsotaan Plan S -kriteeriksi, keskeisimmät kriteerit täyttäviä julkaisusarjoja on Suomessa tällä hetkellä 8 % (27 sarjaa).

Myös ei avoimissa julkaisusarjoissa julkaistut artikkelit voivat täyttää Plan S -kriteerit, mikäli artikkelin final draft tai julkaisijan versio voidaan rinnakkaistallentaa välittömästi CC BY tai CC BY-SA -lisensseillä (cOAlition S 2020; Wise & Estelle 2020; Frantsvåg & Strømme 2019). Mikäli mukaan lasketaan ne kotimaiset ei avoimet julkaisukanavat (ml. viivästetyt ja hybridijulkaisukanavat), jotka sallivat final draftin tai kustantajan version rinnakkaistallentamisen ilman embargoa (yhteensä 33), ja joissa lisäksi tekijänoikeuden todettiin säilyvän joko kirjoittajilla tai sekä kirjoittajilla että julkaisijoilla (5 julkaisusarjaa), on Plan S -kelpoisten julkaisusarjojen kokonaismäärä vain 49. Tämän joukon osalta on tosin epäselvää, voiko rinnakkaistallenteen lisensoida Plan S:n mukaisesti CC-lisenssillä, joten kelpoisuuteen on tältä osin syytä suhtautua varauksella. Tietoa rinnakkaistallenteiden lisensoinnista ei juuri ole kotimaisten ei avointen julkaisusarjojen osalta olemassa.

	Julkaisukanavien määrä	Prosenttiosuus
DOAJ, tekijänoikeus kirjoittajilla/kirjoittajilla ja julkaisijoilla, CC-lisenssi	27	8
Avoimet julkaisukanavat, ei DOAJ, tekijänoikeus kirjoittajilla/kirjoittajilla ja julkaisijoilla, CC-lisenssi	17	5
Ei avoimet julkaisukanavat, tekijänoikeus kirjoittajilla/kirjoittajilla ja julkaisijoilla, ei embargoa final draftille tai julkaisijan versiolle	5	2
Muut julkaisukanavat (eivät täytä Plan S -kriteereitä tai tietoa ei ole saatavilla)	283	85
Yhteensä	332	100

Taulukko 1. Julkaisukanavat jaoteltuna keskeisten Plan S -kelpoisuusehtojen mukaan.

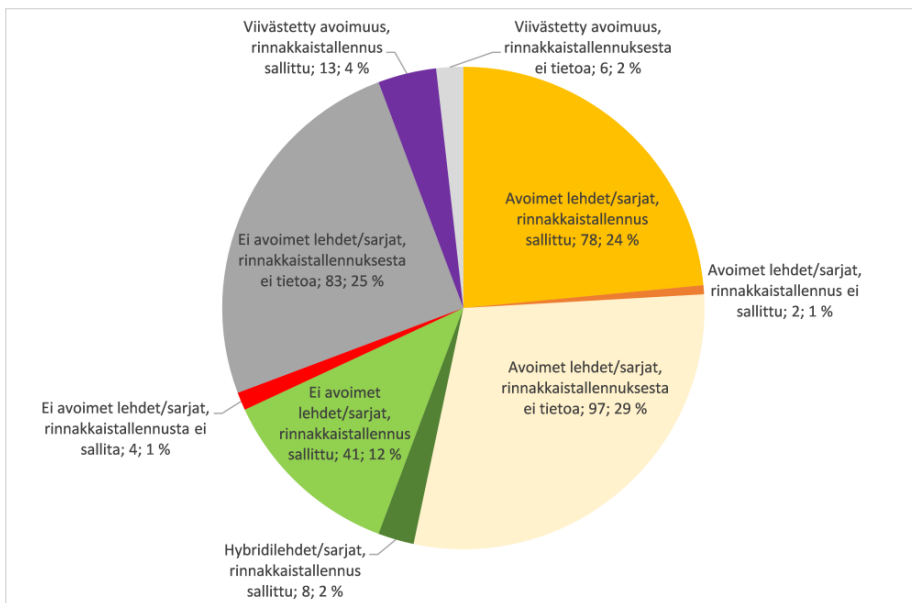
Kokonaisavoimuus

Kun kaikki avoimuuden muodot otetaan huomioon, kotimaisista tieteellisistä julkaisuista on avoimia hieman yli 73 %. Kuva 7 osoittaa, että

- 53 % kaikista tarkastelluista julkaisusarjoista on välittömästi avoimesti saatavilla,
- rinnakkaistallennuksen sallii 12 % ei avoimista julkaisusarjoista,
- viivästetysti sisältönsä avaa 6 % ja
- hybridijulkaisusarjoiksi voidaan lukea 2 %.

Lisäksi 25 % ei avoimista julkaisukanavista ei ilmaise linjaustaan missään lähteessä, joten tässä joukossa voi olla mukana myös sellaisia julkaisuja, jotka sallivat rinnakkaistallennuksen. Tulosta voidaan pitää merkittävänä, ja se kertoo siitä, että suomalaiset tieteelliset julkaisut ovat vastanneet avoimen tieteen haasteeseen jo varsin laajalla rintamalla.

Analyysi kertoo myös julkaisemisen rahoittamisesta. Jos esimerkiksi Arabiemiraattien avoimista lehdistä 75 % perii kirjoittajamaksuja (Boufarss 2020), suomalaisten tieteellisten lehtien osalta tilanne on tyystin päinvastainen. APC-maksuksi luettavia kirjoittajamaksuja oli ainoastaan seitsemällä julkaisulla. Lisäksi yksi julkaisu perii erikoisnumeroissaan sivujen käsittelymaksua.

Kuva 7. Lehtien/sarjojen avoin saatavuus ja rinnakkaistallennuslinjaukset

Keskustelu

Kotimaisten julkaisukanavien avoimuus on kasvanut yli 20 % kahden viimeisen vuoden aikana. Avoimuuden kasvua on todennäköisesti vauhdittanut vuonna 2017 käyttöön otettu Tieteellisten seurain valtuuskunnan ylläpitämä Journal.fi-palvelu, joka teknisen julkaisualustan lisäksi on ollut edistämässä pysyvien tunnisteiden yleistymistä niin artikkeleiden kuin tekijöiden osalta (Ilva 2018). Syksyllä 2020 Journal.fi-palvelussa oli 82 kotimaista tieteellistä julkaisusarjaa. Määrä on noussut huomattavasti kahden vuoden takaisesta reilusta 50:stä julkaisusarjasta (Ilva 2018). Näistä 82:sta julkaisusta 71 julkaisee sisältönsä välittömästi täysin avoimesti ja 37 käyttää CC-lisenssejä.

Avoimen julkaisemisen nopea kasvu voi osaltaan selittää sen, miksi 61 % avoimista julkaisuista (108 lehteä/sarjaa) ei ole linjannut julkaisemansa aineiston käyttöoikeuksista. Ilmiö voi siis johtua siirtymäkaudesta, jossa avoimesti julkaistavien sisältöjen tekijänoikeudellinen ja käyttöehtoja koskeva pohdinta on vielä selkiytymättä. Jos sarja ei käytä CC-lisenssejä, tulisi julkaisussa olla näkyvissä tieto jatkokäyttöoikeuksista, jotta sekä artikkelien tekijät että lukijat tietäisivät, missä he voivat artikkeleita jakaa, minne niitä tallentaa ja missä vaiheessa. Tekijänoikeustiedon ilmoittaminen selkeästi julkaisun (artikkelin) yhteydessä kuuluu myös hyviin julkaisukäytänteisiin (esim. DOAJ 2020). On hyvä muistaa, että CC-lisensoidun teoksen tekijänoikeudet on myös voitu erillisellä sopimuksella luovuttaa kustantajalle (esim. Toikkanen, Kaakinen & Syrjämäki 2020).

Analyyysi osoitti selkeästi, miten monitulkintaisia ja osin vaikeasti hahmotettavia kotimaisten julkaisujen avoimuuslinjaukset tällä hetkellä ovat. Tämä on erityisen ongelmallista tutkimukselleen julkaisukanavaa etsivän tutkijan kannalta. Hänen ei pitäisi joutua etsimään, ihmettelemään saatika päättelemään sitä, onko lehti/sarja avoin tai antaako se rinnakkaistallentaa artikkeleita. Rinnakkaistallentaminen on ollut jo pitkään oleellinen osa tieteellistä julkaisemista ja tieteen avoimuutta, joten rinnakkaistallennuslinjauksen kertomista voi pitää keskeisenä osana tieteellisen julkaisukulttuurin hyviä käytänteitä.

Monet kotimaiset tieteelliset julkaisut ovat myös itsessään vaikeasti löydettävissä. Julkaisufoorumin tasolle 1–3 sijoittuu runsaasti julkaisuja, joista ei löydy juuri mitään tietoa. Julkaisusarjoilla ei esimerkiksi ole lainkaan verkkosivuja, tai niistä ei ole juuri mitään mainintoja julkaisijan verkkosivuilla. Useat sarjat ovat myös sellaisia, joiden edelleen ilmestymisestä tai ilmestymistiheydestä ei löytynyt täyttä varmuutta tai ainakaan tietoa ei ollut helposti löydettävissä. Lisäksi analyysissä löytyi kaksi lehteä, jotka eivät täytenä tieteellisen

lehden kriteereitä, sillä ne eivät ole vertaisarvioituja viime vuosien nähtävillä olevien numeroiden perusteella. Kyse on selkeästi ammattilehdistä.

Sherpa Romeo on vakiinnuttanut asemansa avoimuustietoja keräävänä palveluna. Palvelu on tällä hetkellä vakaalla pohjalla, ja se on uusintanut käyttöliittymänsä kesällä 2020. Se on ensisijainen paikka hakea lehtien avoimuustietoja paitsi rinnakkaistallennusta tekeville ja neuvoville kirjasto-asiantuntijoille, myös monelle tutkijalle. Siksi olisikin tärkeää, että kotimaiset lehdet veisivät tietonsa Sherpa Romeoon ja ennen kaikkea pitäisivät ne siellä ajan tasalla, jos avoimuuden linjauksiin tulee muutoksia. Jos Sherpa Romeota käyttävä tutkija löytää palvelusta lehden tiedot, hän ei niitä varmastikaan kyseenalaista vaan toimii palvelussa linjatulla tavalla – olipa linjaus ajan tasalla tai ei.

Kuten edellä tuli ilmi, vain 41 ei avointa lehteä 128:sta sallii rinnakkaistallentamisen ja näistä 41:stä vain 9 kertoi linjauksensa eksplisiittisesti sivuillaan. Valtaosa suomalaisista tiedejulkaisuista ei siis toimi tältäkin osin Plan S:n linjausten mukaisesti. On sanomattakin selvää, että tutkimusrahoittajien linjaukset määrittävät julkaisukanavan valintaa. Tutkija tuskin valitsee tutkimustulostensa julkaisemiseen sellaista ei avointa kanavaa, joka ei kerro rinnakkaistallentamisen linjauksiaan tai pahimmassa tapauksessa jopa kieltää sen, vaikka sekä rahoittaja että tutkijan oma organisaatio tätä avoimuutta edellyttävät.

Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että tilanne rinnakkaistallennuksen osalta muuttuisi merkittävästi, jos nykyistä tekijänoikeuslainsäädäntöä muutettaisiin siten, että tutkimusjulkaisun tekijänoikeuden haltijalla olisi aina oikeus ei-kaupalliseen rinnakkaistallennukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut asiasta selvityksen, jossa mainittua lainsäädännön muutosta ehdotetaan (Mansala 2017). Toistaiseksi asia ei kuitenkaan ole edennyt selvitystä pidemmälle.

Kun tässä artikkelissa esiin nostetut avoimuus- ja tekijänoikeustiedot näkyvät lehden tai sarjan tiedoissa selkeästi, ilman tulkinnanvaraisuutta, eikä niiden etsiminen vaadi suurta vaivaa, saavat tutkijat ja rahoittajat sekä muut tiedejulkaisujen kanssa työskentelevät ammattilaiset oleellista tietoa pienellä vaivalla. Näitä tietoja tarvitaan muun muassa silloin, kun julkaisutietoja tallennetaan yliopistojen julkaisutietojärjestelmiin. Julkaisutietojen kirjaamisella on suora yhteys opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisutiedonkeruuseen eli myös yliopistojen julkaisuista saatuun rahoitukseen. Erityisesti niissä tapauksissa, joissa julkaisutietojen tallentamisen tekee asiaan vähemmän perehtynyt taho, voivat epäselvästi ja tulkinnanvaraisesti esitetyt tiedot aiheuttaa sen, ettei yliopisto saa ansiokkaasta tutkimuksesta kaikkia niitä euroja, jotka se voisi saada.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää tietoa julkaisujen avoimesta saatavuudesta. Vuoden 2019 tiedonkeruukäsikirjan mukaan julkaisun avoin saatavuus tarkoittaa, että se on saatavilla 1) välittömästi kustantajan palvelussa ja/ tai 2) rinnakkaistallennettuna organisaatio- tai tieteenalakohtaisessa julkaisuarkistossa joko välittömästi tai kustantajan määrittelemän embargoajan jälkeen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Rinnakkaistallenteeksi hyväksytään final draft ja kustantajan PDF. Viivästettyä avoimuutta ei huomioida. Analysoidun aineiston perusteella kotimaisista lehdistä ja sarjoista 72 % (avoimet sekä ei avoimet final draftin tai kustantajan PDF-version rinnakkaistallennuksen sallivat lehdet ja sarjat) täyttää julkaisutiedonkeruun avoimen saatavuuden kriteerit. Kokonaisprosentti on hieman pienempi kuin kuvassa 7 oleva kokonaisavoimuus, koska viivästettyä avoimuutta ei lasketa mukaan, ellei lehti/sarja salli rinnakkaistallentamista.

Avoimesti saatavilla olevat, vertaisarvioidut julkaisut myös huomioidaan erillisellä kannustekertoimella uudessa, vuonna 2021 voimaan tulevassa rahoitusmallissa. Kannustekerroin sekä tieteen avoimuuden tavoitteet huomioiden joissain yliopistoissa tutkijoita ei suositella julkaisemaan ollenkaan sellaisille julkaisijoille, jotka eivät rinnakkaistallentamista salli. Tämä ilmaistaan hyvin selkeästi esimerkiksi Jyväskylän yliopiston uusissa julkaisuperiaatteissa (Jyväskylän yliopisto 2020).

Uuden rahoitusmallin kanssa samaan aikaan tulee käyttöön uusi VIRTAtietomalli. VIRTAtietomallin laajentamista on kehitetty selkeyttämään käsitteitä ja parantamaan nykyisen VIRTAtietomallin sisältämien tietojen käyttökelpoisuutta ja yhteentoimivuutta kansainvälisesti eri tietomallien (esim. CERIF) suhteen. (CSC 2020.)

Keskeinen muutos uudessa tietomallissa on siirtyminen nykyisestä julkaisutyypiluokituksesta attribuuttipohjaiseen luokitukseen. Lisäksi avoimesta saatavuudesta tullaan keräämään yhä laajemmin tietoa. Aikaisemmin julkaisujen avoimuudesta on kerätty tieto kaksiosaisesti: avoimien julkaisujen osalta tieto julkaisukanavasta (täysin avoin tai hybridi) sekä erikseen tieto julkaisun rinnakkaistallennuksesta. Uudessa tietomallissa kerätään erikseen tieto julkaisukanavan ja julkaisun avoimesta saatavuudesta sekä lisäksi muun muassa tieto julkaisukanavan viivästetystä avoimuudesta, käytössä olevista lisensseistä ja eri rinnakkaistallennusversioista. Lisäksi uudistus mahdollistaa kustantajalle mahdollisesti maksetun julkaisumaksun ja maksuvuoden tietojen keräämiseen. Jo nyt julkaisumaksuja kirjataan useissa organisaatioissa julkaisutietojen yhteyteen tutkimustietojärjestelmissä, ja tietoja on toimitettu laajasti myös kansainväliseen OpenAPC-palveluun (Bielefeld University Library 2020).

Julkaisutietojen keräämiseen, kirjaamiseen ja raportointiin käytetään organisaatioissa vuosittain huomattavasti resursseja. Laadukas metatieto

nopeuttaa tiedonkeruuta ja takaa sen oikeellisuuden. Organisaatioiden tutkimustietojärjestelmiin tallentamalla julkaisutietojen datalla onkin keskeinen rooli julkaisujen avoimuuden arvioinnissa ja seurannassa (Pölonen et al. 2020). Yksinomaan suomalaisten yliopistojen julkaisutietojärjestelmiin kirjataan vuosittain lähes 40 000 julkaisua (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020). On selvää, että relevanttien julkaisutietojen kertominen selkeästi ja yksiselitteisesti säästää yliopistojen henkilöstöresursseja.

Riittävät ja selkeät tiedot lisäävät lehden näkyvyyttä ja luotettavuutta, kun nämä tiedot esitetään lehden verkkosivujen lisäksi Sherpa Romeossa. Selkeästi laaditut ja ilmaistut linjaukset säästävät myös julkaisijan työtä, koska asiaa tiedusteleville ei tarvitse erikseen vastata. Jokaisen vartenotettavan tieteellisen julkaisijan tavoitteena on julkaista laadukasta ja arvostettua sarjaa tai lehteä. On myös julkaisusarjan etu, jos sen julkaisemat artikkelit saavat mahdollisimman paljon lukijoita ja ne ovat helposti löydettäviä ja saavutettavia. Avoimuus itsessään ei takaa julkaisun laatua, mutta se, että julkaisija on määritellyt selkeästi omat linjauksensa avoimuuteen, osoittaa tieteellisen julkaiseminen asiantuntijuutta ja halua vastata 2020-luvun haasteeseen koskien tieteellisen tiedon vapaampaa ja oikeudenmukaisempaa leviämistä yhteiskuntaan.

Kirjallisuus

- Bielefeld (2016). ISSN-Matching of Gold OA Journals (ISSN-GOLD-OA). User documentation. Version 0.5. Viitattu 7.12.2020. https://pub.uni-bielefeld.de/download/2906347/2906350/ISSN-GOLD-OA_Documentation.pdf
- Bielefeld University Library (2020). OpenAPC. Viitattu 2.10.2020. <https://treemaps.intact-project.org/>
- Björk, B.-C. (2019). Open access journal publishing in the Nordic countries. *Learned Publishing*, 32(3), 227–236. <https://doi.org/10.1002/leap.1231>
- Björk, B.-C., & Korkeamäki, T. (2020). Adoption of the Open Access Business Model in Scientific Journal Publishing: A Cross-disciplinary Study. *College & Research Libraries*, 81(7), 1080–1094, nov. 2020. <https://doi.org/10.5860/crl.81.7.1080>
- Boufars, M. (2020). Charting the Open Access scholarly journals landscape in the UAE. *Scientometrics*, 122, 1707–1725. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03349-0>
- cOAlition S (2020). Plan S: Making Full and Immediate Open Access a Reality. Viitattu 6.10.2020. <https://www.coalition-s.org/>
- Creative Commons (2020). Tietoa lisensseistä. Viitattu 29.8.2020. <https://creativecommons.org/licenses/?lang=fi>
- CSC (2020). CSC: VIRTA-julkaisutietopalvelu. Tietomallin laajentaminen 2020. Viitattu 5.10.2020. <https://wiki.eduuni.fi/display/cscvirtajtp/Tietomallin+laajentaminen+2020>

- DOAJ (2020). DOAJ: Tieteellisen julkaisutoiminnan läpinäkyvyyden ja parhaiden käytäntöjen periaatteet. Viitattu 5.10.2020. Saatavilla <https://web.archive.org/web/20201031171153/https://doaj.org/fi/bestpractice>
- Frantsvåg, J. E., & Strømme, T. E. (2019). Few Open Access Journals Are Compliant with Plan S. *Publications*, 7(2), 26. <https://doi.org/10.3390/publications7020026>
- Gadd, E., & Troll Covey, D. (2016). What does "green" open access mean? Tracking twelve years of changes to journal publisher self-archiving policies. *Journal of Librarianship and Information Science*. Viitattu 7.12.2020. <https://oadoi.org/10.1177/0961000616657406>
- Hall A. L., & Rist R. C. (1999). Integrating multiple qualitative research methods (or avoiding the precariousness of a one-legged stool). *Psychology & Marketing*, 16(4), 291–304.
- Harnad, S. (2011). Gratis Open Access Vs. Libre Open Access. Viitattu 7.12.2020. <http://openaccess.eprints.org/index.php?archives/862-Gratis-Open-Access-Vs.-Libre-Open-Access.html>
- Iiva, J. (2018). Looking for commitment: Finnish open access journals, infrastructure and funding. *Insights*, 31, 25. <http://doi.org/10.1629/uksg.414>
- Iiva, J. (2020). Julkaisujen avoin saatavuus yleistyy nopeasti suomalaisissa yliopistoissa. *Think Open: Digitaalisista tutkimuspalveluista ja avoimesta tieteestä*. Viitattu 25.9.2020. <https://blogs.helsinki.fi/thinkopen/oa-tilastot-2019/>
- Jisc (2020). Sherpa Romeo. Viitattu 5.10.2020. <https://v2.sherpa.ac.uk/romeo/about.html>
- Jyväskylän yliopisto (2020). Jyväskylän yliopiston julkaisuperiaatteet. Viitattu 6.10.2020. <https://openscience.jyu.fi/fi/avoin-julkaiseminen/jyvaskylan-yliopisto-julkaisuperiaatteet>
- Laakso, M., & Björk, B.-C. (2013). Delayed Open Access – an overlooked high-impact category of openly available scientific literature. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 64(7), 1323–1329. <https://doi.org/10.1002/asi.22856>
- Laakso, M. (2014). Green open access policies of scholarly journal publishers: a study of what, when, and where self-archiving is allowed. *Scientometrics*, 99(2), 475–494. <https://doi.org/10.1007/s11192-013-1205-3>
- Late, E., Korkeamäki, L., Pölonen, J., & Syrjämäki, S. (2020). The role of learned societies in national scholarly publishing. *Learned publishing*, 33(1), 5–13. <https://doi.org/10.1002/leap.1270>
- Lilja, J., & Ylönen, I. (2017, 14.2.2017). Kotimaisten tiedelehtien avoimuuslinjaukset keskiteysti SHERPA/RoMEO-palveluun. *Portti-verkkolehti: näkökulmia avoimuuteen*. Viitattu 5.10.2020. https://avointiede.fi/sites/default/files/2019-12/2017-02-14-Kotimaisten%20tiedelehtien%20avoimuuslinjaukset%20keskitetysti%20SHERPA_RoMEO-palveluun%20-%20Portti.pdf
- Mansala, M.-L. (2017). *Selvitys lainsäädännön muutostarpeista rinnakkaistallentamisen edistämiseksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-461-0>
- Mikki, S., Gjesdal, Ø. L., & Strømme, T. E. (2018). Grades of Openness: Open and Closed Articles in Norway. *Publications*, 6(4), 46. <https://doi.org/10.3390/publications6040046>
- Misra D. P., & Agarwal V. (2019). Open Access Publishing in India: Coverage, Relevance, and Future Perspectives. *Journal of Korean Medical Science*, 34(27), e180. <https://doi.org/10.3346/jkms.2019.34.e180>

- Mitchell, D., & Armengou, C. (2015). Copyright and Licensing – Part 1. *Blog for the Directory of Open Access Journals*. Viitattu 29.9.2020. <https://blog.doaj.org/2015/05/19/copyright-and-licensing-incompatibility-part-1/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019). Tiedonkeruun käsikirja. 3.2.2 Julkaisutiedonkeruu: Käsitteet ja määrittely. Viitattu 6.12.2020. <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=105589317>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2020). Tiedejatutkimus.fi. Viitattu 3.10.2020. <https://www.tiede-jatutkimus.fi/fi/>
- Piowar, H., Priem, J., Larivière, V., Alperin, J. P., Matthias, L., Norlander, B., . . . Haustein, S. (2018). The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles. *PeerJ*, 6, e4375. <https://doi.org/10.7717/peerj.4375>
- Pölonen, J., Laakso, M., Guns, F., Kulczycki, E., & Sivertsen, G. (2020). Open access at the national level: A comprehensive analysis of publications by Finnish researchers. *Quantitative Science Studies*. Advanced online publication. https://doi.org/10.1162/qss_a_00084
- Sarabipour, S., Debat, H. J., Emmott, E., Burgess, S. J., Schwesinger, B., & Hensel, Z. (2019). On the value of preprints: An early career researcher perspective. *PLoS Biol*, 17(2), e3000151. <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3000151>
- Savolainen, E. (2020). Kuinka bongaat kultaisen, vihreän tai hybridikanavan? Avoimen saatavuuden tiedot julkaisufoorumissa. *Signum*, 52(1), 12–15. <https://doi.org/10.25033/sig.91952>
- Sheldon, T. (2018). Preprints could promote confusion and distortion. *Nature*, 559(7714), 445. <https://doi.org/10.1038/d41586-018-05789-4>
- Singh, V. K., Piryani, R., & Srichandan, S. S. (2020). The case of significant variations in gold–green and black open access: evidence from Indian research output. *Scientometrics*, 124, 515–531. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03472-y>
- TSV (2020). Tieteellisten seurain valtuuskunta: Julkaisufoorumi. Julkaisukanavahaku. Viitattu 9.4.2020. <https://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/haku.php>
- Toikkanen, T., Kaakinen, L., & Jauhiainen, I. (2020). *Ohje tekijänoikeuksiin liittyvästä avoimesta lisensoinnista tutkijoille ja tieteellisille kustantajille*. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta. <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995350>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus (2019). *Tutkimusyhteisön kansallinen linjaus ja toimenpideohjelma 2020–2025* (1): Lehti- ja konferenssiartikkelien avoimen saatavuuden osalinjaus. Viitattu 6.10.2020. <https://avointiede.fi/sites/default/files/2020-03/julkaisujenavoinsaatavuus2019.pdf>
- Wise, A., & Estelle, L. (2020). How society publishers can accelerate their transition to open access and align with Plan S. *Learned Publishing*, 33, 14–27. <https://doi.org/10.1002/leap.1272>
- Ylönen, I., Lilja, J., & Holopainen, M. (2017). Kotimaiset tieteelliset lehdet, rinnakkaistallennus sekä huomioita SHERPA/RoMEOsta. *Informaatiotutkimus*, 26(2), 86–99. <https://doi.org/10.23978/inf.65191>

Liite 1: Julkaisusarjojen analyysin kategoriat ja niiden tulkinnat. Taulukkoon liittyvä tutkimusdata löytyy osoitteesta: [10.17011/jyx/dataset/73099](https://doi.org/10.17011/jyx/dataset/73099)

Kategoria	Muuttuja	Tulkinta
DOAJ	kyllä / ei	tieto Julkaisuforumista
Sherpa Romeo	värikoodi	tieto Julkaisuforumista
Avoin julkaisu	kyllä / ei	<p>Julkaisun määrittelemisen avoimeksi ei ole yksiselitteistä. Mukana analyysissä oli paljon sellaisia julkaisuja, jotka ovat avanneet vanhoja vuosikertojaan/numeroitaan. Tällöin julkaisu on määritelty ei avoimeksi, vaikka valta-osa julkaisun arkistosta olisi avointa. Avoimuus on siis määritelty uusien, julkaistavien numeroiden/julkaisujen mukaan.</p> <p>Edellistä vielä moniselitteisempi on julkaisemisen malli, jossa osa lehden tuoreista artikkeleista on lähtökohtaisesti avoimia, osa ei. Jos lehteen voi ostaa artikkeleita avoimeksi, kyse on hybridimallista. Mikäli lehti itse päättää, mitkä artikkelit se avaa, eikä kirjoittajalle tule julkaisemisesta kustannuksia, kyse on 'free open accessista'. Nämä lehdet on kategorisoitu tässä tarkastelussa ei avoimiksi. Osassa näistä lehdistä vain vertaisarvioidut artikkelit on julkaistu välittömästi avoimesti.</p> <p>Mikäli julkaisu ei ole maininnut olevansa avoin julkaisu, on asia päätetty siinä tapauksessa, jos uusiin numeroihin on ollut vapaa pääsy verkossa. Avoimiksi julkaisuiksi on siis laskettu sellaiset lehdet, jotka eivät määrittele itseään avoimeksi lehdeksi eivätkä käytä avointa lisenssiä, mutta tarjoavat artikkelinsa kuitenkin kaikkien luettavaksi avoimesti. Tällaisia julkaisuja kutsutaan toisinaan "pronssi OA:ksi" (<i>Bronze OA</i>) (esim. Piwowar et al. 2018). Analyysissä ei löytynyt sellaisia julkaisuja, joista olisi voinut päätellä julkaisun avaavan tiettyjä artikkeleita vain tiettyksi ajaksi.</p> <p>Emme tehneet eroa sen suhteen, onko avoimen lehden numero julkaistu avoimesti yhtenä tiedostona vai yksittäisinä artikkeleina. Ensin mainitussa tapauksessa artikkelit eivät voi saada omaa DOI-tunnusta tai muuta PIDiä.</p>
Viivästetty avoimuus	kyllä / ei	Viivästetyn avoimuuden (<i>delayed open access</i>) olemme listanneet, mikäli julkaisu/julkaisija on itse selkeästi määritellyt olevansa avoin tietyn ajallisen viiveen jälkeen. Jos julkaisun arkistoiduissa vuosikerroissa löytyi avoimia artikkeleita/numeroita, mutta viivästetystä avoimuudesta ei löytynyt erikseen linjausta, emme ole luokitelleet julkaisua tähän kategoriaan.
Jos viivästetty avoimuus	kk	Viivästetty avoimuus kuukausina

Hybridijulkaisu	kyllä / ei	Julkaisu on määritelty hybridijulkaisuksi, mikäli se on normaalisti ostettavissa /tilattavissa, mutta ilmoittaa verkkosivuillaan, että yksittäisiä artikkeleita/sarjan osia voidaan ostaa avoimeksi.
Kirjoittajamaksu	euroa	Julkaisijan ilmoittama APC/BPC-maksun suuruus. Sarakkeessa sekä avoimien julkaisujen että hybridijulkaisujen maksut.
Rinnakkaistallennus	kyllä / ei / ei tietoa	<p>Tieto on kirjattu niissä tapauksissa, joissa julkaisu/julkaisija selkeästi ilmoittaa jossakin lähteessä kieltävänsä tai sallivansa rinnakkaistallentamisen. 'Ei tietoa' -luokkaan on sisällytetty ne julkaisut, joista tietoa ei ole löytynyt mistään käytettävissä olevista lähteistä. 'Ei tietoa' -luokkaan voi siis sisältyä yhtä lailla julkaisuja, jotka kieltävät tai sallivat rinnakkaistallentamisen. Todennäköisesti tässä ryhmässä on myös julkaisuja, jotka eivät ole tehneet vielä linjausta rinnakkaistallennuksen osalta.</p> <p>Rinnakkaistallennustiedoissa on myös ristiriitoja eri lähteiden välillä. Ristiriitatapauksissa on otettu analyysiin mukaan se tehdyistä linjauksista, joka muuten sopii itse julkaisuista havaittaviin seikkoihin (esim. lehti avoin, käytössä CC-lisenssit). Jos linjaukset on pystynyt asettamaan aikajärjestykseen, on otettu huomioon tuorein.</p> <p>Suuri osa ristiriitaisista linjauksista johtuu siitä, että lehti on hiljattain muuttunut/vasta muuttumassa avoimeksi, eikä tietoja ole vielä päivitetty Sherpa Romeoon. Näissä tapauksissa Sherpa Romeossa ollut linjaus on otettu mukaan analyysiin, vaikka on pääteltävissä sen olevan vanhentunut, mikäli lehti ei ole omilla sivuillaan selkeästi ilmoittanut uutta rinnakkaistallennuslinjaustaan.</p> <p>Monen julkaisun osalta ajantasaisin tieto on saatu erikseen julkaisijalta kysymällä, joten käytössämme ollut Jyväskylän ja Turun keräämä listaus (kts seuraava kategoria) luvista on monessa tapauksessa ollut määräävä tekijä lehden kategorisoinnissa.</p> <p>'Ei tietoa' on merkitty myös niiden CC-lisenssillä julkaistavien avointen julkaisujen kohdalle, jotka eivät ole erikseen linjanneet rinnakkaistallennusta. Tässä on huomattava, että näiden julkaisujen ei rinnakkaistallennusta tarvitsekaan mainita erikseen, sillä CC-lisenssi sallii aineiston jatkokäytön rinnakkaistallentamalla.</p>

Rinnakkaistallennustiedon lähde	lehden sivut / julkaisijan sivut / Sherpa / tieto saatu erikseen kysymällä	Lähteiden ristiriitaisuuksista kts. edellinen kohta. Olemme käyttäneet tarkastelussa apuna alun perin Jyväskylän yliopiston ja Turun yliopiston keräämää listausta sellaisten julkaisujen rinnakkaistallennusluvista, joiden tietoja ei löydy julkaisijan/julkaisun sivuilta tai Sherpa Romeosta. Lista löytyy Finn-ARMA-verkoston julkaisutiedonkeruun yhteistyöryhmän wikistä (https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Xvvko0efojcnn_87XsWT-nPesEt2MBxn83axgNj9bFG0/edit#gid=674362621). Listauksessa on mukana sellaisia julkaisuja, joiden lupia on kysytty molemmissa tai jommassa kummassa organisaatioissa tarvittaessa. Lista ei ole kattava, ja se toimii esimerkinomaisena apuvälineenä osoittamaan sellaisia julkaisuja, joiden rinnakkaistallennustieto ei ole julkisesti saatavilla. On myös huomattava, että lehden rinnakkais-tallennuslinjaus on voinut muuttua sen jälkeen kun joku kirjastoista on asiaa tiedustellut, mutta uutta linjausta ei ole näkyvissä lehden verkkosivuilla. Taulukko voi siis sisältää myös vanhentunutta tietoa. Tämä on otettava huomioon tämän tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa.
Rinnakkais-tallennus: preprint	kyllä / ei / ei tietoa	Artikkelien eri versioiden rinnakkaistallennustietojen osalta on merkattu 'ei tietoa' silloin kun julkaisija ei ole erikseen kyseisen version rinnakkaistallentamista sallinut eikä kieltänyt. Eri versioiden osalta 'ei tietoa' voi siis tarkoittaa myös sitä, että lupaa rinnakkaistallentamiseen ei kyseisellä versiolla ole. Tämä otettava huomioon erityisesti silloin, jos joku versio on sallittu mutta muiden kohdalla on 'ei tietoa'. Suurimmassa osassa tapauksista muut versiot ovat tällöin todennäköisesti kiellettyjä. Toki voi olla myös mahdollista, että julkaisija ei ole määritellyt linjaustaan kyseisten versioiden rinnakkaistallentamiselle.
Rinnakkais-tallennus: final draft	kyllä / ei / ei tietoa	Kts edellinen
Rinnakkais-tallennus: Publisher's PDF	kyllä / ei / ei tietoa	Kts edellinen
Preprint embargo	kk	Embargo kuukausina
Final draft embargo	kk	Embargo kuukausina
Publisher's PDF	kk	Embargo kuukausina
OA lisenssi	ei / lisenssin nimi	Lisenssitieto on tarkistettu joko julkaisusta ja/tai julkaisun/julkaisijan sivuilta. CC-lisenssilliseksi merkityissä julkaisuissa voi olla avoimesti julkaistuja vanhempia numeroita, joissa ei ole CC-lisenssiä.

Tekijänoikeus	tekijät / julkaisija / molemmat / ei tietoa	Tiedot on kerätty julkaisusarjan ja/tai julkaisijan verkkosivuilta tai itse verkkojulkaisun sivuilta, painettuja julkaisuja ei ole tarkistettu tekijänoikeustietojen osalta. Tämän vuoksi 'Ei tietoa' -kategoriassa on varmuudella painettuja julkaisuja, joiden tekijänoikeustieto löytyisi painetusta julkaisusta. Mikäli tekijänoikeustietoa ei ole löytnyt julkaisijan ohjeista tai itse julkaisusta, on julkaisu luokiteltu tältä osin luokkaan 'Ei tietoa'.
Julkaisun formaatti	painettu / elektroninen / molemmat	Painettuihin ja elektronisiin luokittelussa korostuu nykyhetken tilanne. Mikäli julkaisu on itse ilmoittanut ilmestyvänsä edelleen painettuna ja/tai elektronisena, on se otettu analyysissä huomioon Julkaisun formaatti / molemmat -kategoriaa ei käytetty analyysissä, koska sen havaitseminen tietoja kerätessä oli vaikeaa. Julkaisut eivät useinkaan ilmaise julkaisuformattiaan selkeästi omilla verkkosivuillaan, ja mahdollisten painettujen julkaisujen löytäminen olisi näissä tapauksissa vaatinut muiden lähteiden käyttöä.

Lisäksi listasimme ne julkaisusarjat, joita julkaistaan Journal.fi-palvelussa.